ГР. ТОЛСТОЙ.

Полонений на Кавказі.

Правдива подія з російського.

Один молодий шляхтич служив офіцером на Кавказі, Називав ся Шілїн.

Одного дня прийшов лист з дому. Єго стара мати писала: ,,Я вже постаріла ся і хотїла би ще раз перед смертию побачити мого улюбленого сина. Приїдь прощати ся зі мною, віддай менї послїдну прислугу а потім їдь з Богом до твоєї служби. Але оглянула ся я для тебе і за жінкою: она розумна. хороша і має село. Як собі єї сподобаєш, то можеш єї взяти і на все тут лишити ся".

І Шілїн погадав собі: ,,То правда, мати вже ослабла може й не побачу єї нїколи. Треба їхати, а як дївчина хороша, то можна би й оженити ся".

Пішов до свого полковника, взяв відпустку, попращав ся з товаришами, купив своїм воякам чотири ведра горівки на пращане і приладив ся до від'їзду.

Тодї була війна на Кавказї. Дорогами не можна було переїхати нї в день нї в ночи. Коли який Росиянин виїхав або вийшов з укріпленого міста, то єго зараз ловили Татари і убивали або гнали до неволї в гори Тому заряджено, що два рази в тижни мали вояки супроводити подорожних з одної кріпости до другої. На передї і з заду ішло войско, а в серединї їхали подорожні.

Діяло ся в лїтї Раненько зібрало ся перед кріпостию кільканайцять возів, войско вийшло і рушило в похід. Шілїн їхав верхом, а єго річи везено на фірах. —

Так їхала каравана яких 25 верстов. Похід ішов поволи: то вояки задержали ся, то злетїло колесо або кінь станув і всї ставали та ждали.

Совце стояло вже з полудня, а каравана уйшла ледве половину дороги. Порох, душність, спека а нїгде нїякого сховку. Степ був пустий: нї одної деревини, нї корчика вздовж цїлої дороги.

Шілїн поїхав наперед, задержав відтак коня і ждав, доки не наспіє товариство. Він чув, що там заним трублять: то був знак, аби знов задержати ся. І Шілїн погадав собі:

— Що би то було, як би я поїхав дальше сам без вояків? Кінь добрий, нападуть Татари. то втечу. Або може не їхати?

Так стояв і думав. Над'їхав другий офіцир до него, Костилїн, з рушницею і сказав:

— Шілїн, їдьмо дальше самі. Я вже сили трачу хочу їсти, А та спека! Мою сорочку можна крутити як змочене полотно.

Костилїн був тажкий, грубий хлоп, червоний як бурак, а піт аж заливав єго. Шілїн думав хвильку, а відтак спитав:

— Чи твоя рушниця набита?

— Набита,

— Ну, то їдьмо. Але даймо собі слово, держати ся разом, нехай буде, що хоче.

І они поїхали дорогою на перед. Їхали степом, розмавляли і розглядали ся на всї сторони. Довкола можна було далеко видїти.

Коли степ кінчив ся, пішла дорога поміж двома горами вузьким яром. Шілїн відозвав ся:

— Виїдьмо на гору і розгляньмо ся, инакше можуть нас несподївано напасти.

— Пощо? їдьмо лиш наперед.

Але Шілїн не зважав на ті слова.

Не можна — відповів — зажди тут на долинї, я виїду сам на гору і погляну.

І він повернув конем в ліво під гору, Шілїн мав мисливського коня, котрого ще лошатем купив за сто рублїв з табуна і сам уїздив. Кінь мов на крилах виніс єго на вершок. Ледве там опинив ся, побачив недалеко громадку татарських їздцїв Було їх до трийцять люда. Він скоро завернув коня, але й Татари побачили єго пустили ся за ним, і женучи ґальопом, добували своїх рушниць. Шілїн гнав як вихор з гори і кричав до Костилїна:

— Стріляй! — А до свого коня приговорював: — Ратуй мене, вороний біжи, і не спотикай ся — бо инакше я пропав, Як возьму рушницю то сам не піддам ся.

Але Костилїн замість ждати, пігнав скоро лиш побачив Татарів, з диким поспіхом в напрямі кріпости. Нагайкою бив коня то з одного то з другого боку. В туманї пороху видко було лиш, як хвіст коня маяв.

Шілїн порозумів своє небезпечне положене. Єму випала рушниця, а самою шаблею нїчого вдїяти. Він пігнав конем назад до каравани і мав надію утечи. В тім побачив, як шістьох Татарів забігає єму з боку дорогу. Він мав вправдї доброго коня, але они мали ще лїпші і забігли єму дорогу. Хотїв завернути, але кінь біг вже з таким розгоном, що не можна було єго здержати і летїв просто на Татарів. Він бачив, як якийсь рудобородий Татарин наближав ся до него на сивім кони, бачив як сопів, щирив зуби і прицїляв ся.

— Ах — гадав Шілїн — знаю я вас, чорти. Попаду живий в ваші руки, то нагаями покалїчете і вкинете в яму. Живий не можу впасти вам в руки.

Шілїн був малий але відважний чоловік. Витягнув шаблю і пустив ся просто на рудобородого Татарина, гадаючи собі: Або переїду єго, або розлупаю голову на двоє,

На жаль не міг Шілїн того зробити; зпозад него вистрілили і єго кінь, поцїлений упав на землю і придавив Шілїнови ногу.

Хотїв підняти ся, але в однїй хвили звалило ся на него двох вонючих Татарів і скрутили єму руки назад. Він кинув собою і струтив з себе Татарів, але прискочило ще трох других і почали єго бити кольбами рушниць по голові єму потемнїло перед очима і він упав на землю, Татари вхопили єго, взяли ремені, які все мали з собою, звязали єму руки на спинї і поволїкли до сїдла. Здерли єму шапку з голови, здоймили чоботи, перешукали всї кишенї, забрали гроші і годинник та подерли на нїм цїле убране Шілїн оглянув ся за своїм конем. Лежав так, як упав, і бив ногами, але не міг підняти ся; в голові мав діру, звідки виливала чорна кров і закрасила до вкола землю.

Один Татарин приступив до коня і почав знимати знего сїдло. Але що кінь все ще мучив ся — то Татарин витягнув кинжал і перерізав єму гортанку. Дав ся чути голос подібний до свисту,. кінь здрогнув і здох.

Тепер здоймили з него татари сїдло і упряж. Рудобородий всїв на коня, а другі подали єму Шілїна на сїдло, привязали єго, аби не упав, до пояса Татарина і взяли єго з собою в гори.

Шілїн сидїв за Татарином і сопів а єго лице дотикало татарських плечий, Крім широких плечий, товстої шиї і голеної синявої голови під шапкою не бачив нїчого. Шілїнова голова була розбита, скипіла кров прилипла до скраний. Але він не міг нї поправити ся нї обтерти крови. Руки були так сильно звязані, що він чув у вставах сильний біль.

Довго їхали з гори на гору і коли перейшли якусь ріку, дістали ся на гору і поїхали нею вздовж вузкої долини.

Шілїн хотїв уважати, куди їдуть, але єго очи були заліплені кровію, а він не міг єї обтерти.

Між тим смеркло ся; переїхаши ще через малу річку, почали вибирати ся на каменисту гору і нараз запахло димом. Озвав ся брехіт псів, они приїхали до авла (татарського села.) Татари позлазили з коний, збігли ся татарскі дїти, обступили Шілїна, свистали, тїшили ся і стали на него кидати камінем.

Татарин розігнав дївтору, здоймив Шілїна з коня і покликав наймита. Появив ся Ногаєць з сильними лицявими кістьми. Сорочка на нїм була подерта, груди були цїлком нагі. Татарин видав єму якийсь приказ. Наймит приніс диби: два дубові клецки, обиті на обох кінцях зелїзними перстенями. При однім перстени висїв ланцух і колодка.

Шілїнови розвязали руки закувавши єго в диби, поведено до шопи. Тут втрутили єго до середини і замкнено двері. Шілїн упав на гній. Якийсь час лежав там, відтак руками почав глядати за якимсь лїпшим місцем на нічліг.

II.

Майже цїлу ніч не замкнув Шілїн ока. Ночи були короткі. Він побачив крізь шпару ясність. Встав, приступив до неї і почав дивити ся.

Перед єго очима простягла ся дорога, що вела в долину; по правій руцї стояла татарска хата і два дерева коло неї. На дорозї лежав чорний пес, коза з кізятами ходила по подвірю і пасла ся. Він побачив ще дуже молоду Татарку в червоній сорочцї, підперезану, в штанах і черевиках, з головою прикритою кафтаном. На голові несла бляшану коновку з водою і ішла з долини. За руку вела обголеного малого татарського хлопця одїтого лиш в сорочку. Татарка з водою увійшла до саклї, а на подвіре вийшов вчерашний рудий Татарин. Мав на собі шовковий короткий кафтан. на рамени при поясї висїв срібом окований кинжал, на ногах мав черевики, але без панчіх. Хвильку постояв, видав наймитови якісь прикази і відійшов.

Відтак приїхало двох хлопцїв, що напували коний. Писки коний були мокрі. Згодом збігли ся хлопцї з села. Були одїті лиш в сорочки, голови у всїх були голені. Они взяли довгий прут, підійшли до шопи і почали крізь шпару заглядати і дразнити полоненого. Коли Шілїн кричав на них, відскакували від стїни і утїкали.

Але Шілїн хотїв пити, єго горло цїлком висхло і він гадав: ,,Коби лиш хто прийшов подивити ся до мене". Втім почув, що отвирають ся двері. Увійшов рудий Татарин, а з ним ще один, трохи низший і чорнїйший на лици, Він мав чорні, блискучі очи червоне лице і малу підстрижену борідку. Був веселий і заєдно сьміяв ся. Одїтий був ще лїпше як тамтой: єго кафтан з синього шовку був обшитий золотими тороками. При поясї мав великий кинжал в срібній оправі; малі черевики з червоного сафіяну були також вишивані срібом; на малих хороших черевиках мав другі, більші. Шапка була з дрібного кожуха.

Рудий Татарин увійшов до середини, сказав щось, може який проклїн і опершись о одвірок, задержав ся. Бавив ся своїм кинжалом і дивив ся з боку як вовк на Шілїна. Не так другий Татарин: легко, звинно увійшов до шопи, приступив до Шілїна, поклептав єго по рамени, прикучнув на земли і почав щось по татарски оповідати, при чім то моргав очима, то прицмокував і повтаряв часто слова:

(Дальше буде).

ПОРАДИ ДЛЯ ФАРМЕРІВ

Праця в оборі.

Зима, се є час, в котрім господарі в більшій части занимають ся оборою. В зимі товар стоїть звичайно в стайни і пильний господар все заглядає до стайнї подивитись, чи його худібка не голодна, напоєна, або чи їй чого не бракує. Чим частїйше заходить господар до своєї обори, тим більше і скорше обзнакомлює ся він з прикметами свого товару.

Кождий господар, хоч би мав лише кілька коров в своїй оборі, повинен робити проби, то є пізнавати, кілько котра корова дає молока. Коли побачить пр. що одна з його коров дає за мало молока і не заплатить навіть за своє утримане, то є робить господареви страту, повинен її позбути ся. Часом може трафити ся в оборі навіть більше таких коров, а господар котрий не буде за сим глядїти, наносить сам собі шкоду.

Хто має більшу скількість коров так, що не зможе запамятати, котра з них є лїпша на молоко, а котра гірша, в такім случаю повинен господар при доєню записувати собі до книжочки. Пізнавши в той спосіб молочну вартість своїх коров. повинен фармер корови гірші продавати, а на їх місце постарати ся о лїпші.

Купуючи однак корови, не можна все пізнати, чи є корова добра на молоко, то му найлїпше молочні корови виховувати самим.

Ствердженим є факт, що теля, яке походить від доброї молочної корови і від бугая, якого мама була також добра на молоко, — буде подібним своїм родителям, значить ся буде добре на молоко. Після сього повинен господар старати ся виробити добру расу товару в своїй оборі. Телята, які походять від коров даючих мало молока повинно ся продавати, а навпаки затримувати телята від коров молочних.

Все те тільки може зробити той господар, котрий буде записувати собі кілько котра корова дає молока.

Записуючи, може господар рівнож збільшити скількість молока, коли корові, яка дає більше молока, буде давати більше лїпшої поживи. Власне такий спосіб живленя коров дав в послїдних роках гарні результати.

—

Про конї.

Кінь є одним з найпожиточнїйших домашних зьвірят. Про услуги, які віддає кінь чоловікови, знає навіт кожда дитина.

До недавна уживано коний головно до працї, та в послїдних часах, в деяких европейських краях уживають коний навіть на мясо.

Як великою і розповсюдненою є годівля коний, вистарчить лише згадати, що в самих Сполучених Державах число коний, як виказує статистика, виносить 19 мілїонів штук.

На годівлї і продажи коний роблять годівцї великі зиски, однак, як при всїм, так і при годованю і плеканю коний треба знаня, треба умілости, тому нехай наші господарі-фармері не занедбують кождої нагоди, де можуть довідатись, вичитати та дістати вказівки про обходжене ся та годівлю коний.

Кормлене лошат.

Між кормленем лошат а телят заходить велика ріжниця. Лошата можуть ссати коли захочуть, підчас коли ссане телят ограничає ся. Єсли кляч (кобила) має за мало молока, то належить лошатам подавати коровяче сьвіже молоко, подаючи з початку по 2 кварти денно, а пізнїйше можна давати молоко збиране, постепенно підбільшаючи порцію від 4 до 9 кварт на день. Так годувати лошата можна через цїлий рік.

Побіч сього треба однак лошата як найскорше призвичаїти до паші.

Вже по кількох тижнях можна подавати лошатам 2 до 3 кварти денно вівса. Єсли лошата кормить ся коровячим молоком, треба додавати до молока трошки цукру.

Як кобила є жеребною, треба її добре годувати, не запрягати до тяжкої роботи та постарати ся, щоби мала як найбільшу вигоду.

Треба рівнож уважати, щоби жеребець (оґер), який має запліднювати кобилу, був добре годований, здоровий, та щоби уживав як найбільше руху.

Всего того вимагає сама природа, а хто про повисше сказане не дбає, не може сподївати ся здорових та добре розвинених лошат.

—

Як належить доїти корови.

1. Доїти всегда чистими руками.
2. Перед доєнем чисто вимити руки.
3. Перші кроплї молока здоювати на землю.
4. З кождого дійка скоштувати молоко.
5. Лїпше є доїти на вхрест.
6. Доїти уважно і старанно.
7. В часї доєня вистерігати ся галасу і всего, що непокоїло би корову.
8. Доїти належить скоро і без перерви.
9. Видоювати до послїдної каплї.

Як хоронити мясо від мух.

Щоби охоронити мясо від мух, дуже добрим способом є прикривати мясо чистою стиркою, намоченою в оцтї і старанно викрученою. Тодї мухи не тілько що не будуть сїдати на мясо, але також не будуть в нїм зносити своїх яєчок, котрі є власне причиною скорого псутя мяса. В той спосіб ужитий оцет цїлковито не впливає на смак або барву мяса.